

Osmanlı – Rus Savaşı (93 Harbi)

Ottoman-Russian War (93 Wars)

Yunus Tuna*

Başvuru Tarihi: 07.04.2019

Kabul Tarihi: 06.07.2019

Özet

Makaleyi yazma amacım, Osmanlı'nın bu zor döneminde çok önemli sonuçlar doğuran bu savaşı birazda olsa irdelemektir. Rumi takvime göre 1293 yılına denk geldiğinden Osmanlı tarihinde 93 Harbi olarak bilinir. Savaşın başlıca sebepleri; Osmanlı Devleti'nde yaşanan azınlık isyanları, Rusya'nın Balkanlardaki genişleme siyaseti, Romanya ve Bulgaristan'ın bağımsızlık istekleri ve Panslavizm'dir. Avrupa'nın büyük güçleri savaşı önlemek için İstanbul'da Tersane Konferansı'nı toplamışlar, ancak Osmanlı Devleti'ne yaptıkları taleplerin reddedilmesi üzerine savaş patlak vermiştir. Osmanlı Devleti, çok ağır bir yenilgi almıştır. Rus orduları, dirençle karşılaşmadan İstanbul(Yeşilköy)'e kadar ilerlemiş ve Osmanlı Devleti Ayastefanos Antlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır. Ancak Batı Avrupa ülkelerinin bu antlaşmanın koşullarından hoşnut kalmamaları sonucu bu antlaşma geçerliliğini yitirmiş ve imzalanan Berlin Antlaşması ile Osmanlı Devleti, çok fazla toprak kaybetmiştir.

Anahtar Kelimeler: 93 Harbi, Panslavizm, Tersane Konferansı, Ayestefanos Antlaşması

---

* yunus-tuna_88@hotmail.com

Abstract

The purpose of writing the article is to examine this war a little bit in this difficult period of the Ottoman Empire. Rumi is known as 93 Harbi in the Ottoman history since it is equivalent to 1293 according to the calendar. The main reasons of war; The minority rebellions in the Ottoman Empire, Russia's expansion policy in the Balkans, the demands for independence of Romania and Bulgaria and Panslavism. The great powers of Europe gathered the Shipyard Conference in Istanbul to prevent the war, but the war broke out upon the rejection of the demands of the Ottoman Empire. The Ottoman Empire received a very heavy defeat. The Russian armies moved up to Istanbul (Yeşilköy) without resistance and had to sign the Ottoman State Ayastefanos Treaty. However, as the Western European countries were not satisfied with the conditions of this treaty, this treaty became invalid and the Ottoman Empire lost too much land with the signed Berlin Treaty.

Keywords: 93 War, Panslavizm, Tersane Conference, Ayestefanos Treaty

Giriş

Tarihimizdeki en çok tartışılan karakterlerden biride sultan 2.Abdülhamit'tir. Kimisi Kızıl Sultan derken kimisi de Ulu Hakan demiştir. Ama her ne olursa olsun Avrupalıların deyimiyle 'Hasta Adam'ı tüm olumsuzluklara rağmen ayakta tutmuştur. Avrupalı güçlerle mücadele etmek o dönem için oldukça zordu ve bu sebeple kendine göre yöntemler geliştirdi. Her ne kadar eleştirilse de haklı olduğu daha sonra ortaya çıktı. Uyguladığı politikalar sonucu bu topraklar elimizde kaldı, ta ki Jön Türklerin iktidara gelip bu politikaları değiştirene kadar. Sonrası zaten felaket olmuştur.

Sultan'ın Balkanlarda uyguladığı siyaset, bu küçük devletçiklerin aralarındaki husumetlerden yararlanıp, bunların Osmanlıya karşı birleşip savaşmasını önlemek üzerine kurulmuştur. Avrupalı büyük devletlerde Balkan devletlerini kullanıp Osmanlı Devleti'nin iç işlerine kolayca müdahale etmişlerdir. Bu durumda ayrı bir sorun oluşturmaktır.

Milliyetçilik düşüncesi ve büyük devletlerin desteklemeleri sonucu önemli sorunlar çıkarmışlardır. Buna birde devletin içindeki bulunduğu durum eklenince iş iyice içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Normalde kolay bir şekilde yenilebilecek bu devletler tüm bu şartların bir araya gelmesiyle adeta aslan kesilmişlerdir. Bu da durumun vahametini ortaya koymaktadır. Ayrıca 93 Harbini anlamadan da 2.Abdülhamit'in Balkan Politikası tam olarak anlaşılabilir.

Özellikle Rusya'nın Balkanlar üzerindeki amelleri, Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakıyordu. Avrupalı devletlerin desteklemeleri ile çeteler amaçlarını gerçekleştirmek için kıyımlar yapıyordu. Devlet-i Aliye dört bir taraftan kuşatılmıştı. İşte Sultan 2. Abdülhamit'in uyguladığı Balkan Politikasını bu çerçevede değerlendirmek gerekir.

Jön Türkler, birçoğu yurt dışında eğitim almış ve dolayısıyla da Avrupa'daki fikirlerden etkilenmişlerdir. Kurtuluşun meşruiyet ile olacağını düşünüp bu yolda hareket etmeye başladılar. Daha sonra İttihat ve Terakki bünyesinde toplanan bu grup Sultan 2. Abdülhamit'in politikalarını ve uygulamalarını sert bir şekilde eleştirmeye başladılar. Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında giderek yayılmaya, etkili olmaya başladılar. Özellikle askeri kesimden önemli destek görmekteydiler. Aslına bakarsan kendi içlerinde de bir fikir birliği yoktu. Tek hedef 2. Abdülhamit idi.

Fakat Sultan kendisine karşı olan bu grupla iletişime geçmek ve sorunu öyle çözmek istemiştir. Tahttan indirilirken bile kan dökülmesin diye askeri gücünü kullanmamıştır. Sorun şu ki, Jön Türkler zamanın şartlarını tam olarak kavrayamamış ülke ve dünya gerçeklerine uygun bir politika üretememişlerdir. Bunun en bariz göstergesi de 2. Abdülhamit tahtan inip İttihat ve terakki'nin iktidara geçmesinden sonra Balkan topraklarının önemli bir bölümünün kaybedilmesidir. Sultan Balkan ilkeleri arasındaki husumetlerden yararlanıp onların birleşip devlete karşı gelmesini önlemiştir. Oysa İttihat ve Terakki başa geçince Balkan devletlerini barıştırmışlardır. Onlarında ilk işi birleşip Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açmak olmuştur.

Osmanlı – Rus Savaşı (93 Harbi)

Savaşın Sebepleri

Rusya, daha önce kendisine karşı cephe oluşturan ve Kırım Savaşı'nı gerçekleştiren batılı devletler ile Osmanlı Devleti'ne karşı, yoğun çabalar sonucu durumu kendi lehine çevirdi. Bir yandan Kırım Savaşı'ndaki yenilgiyi hazmedemeyen ve savaş sonrasında da, Osmanlı Devleti'nin Paris Kongresi'nde alınan bir kararla Avrupa Devleti sayılmasını içine sindiremedi. Rusya bu koalisyonu yıkmak için hem İstanbul'a hem de Avrupa'ya en usta diplomatlarını gönderdi. Balkanlara da Hıristiyanların arasına kendi adamlarını yerleştirdi. Daha sonra ki gelişmelerine bakıldığında bu politikasının meyvelerini Balkanlarda almaya başladığı görülecektir. Bulgaristan, Romanya, Bosna-Hersek ve Karadağ'da isyanların çıkmasını destekleyip asilere silah yardımı yapmıştır.

Bu sırada Fransa kendi iç sorunlarıyla uğraştığı için, İngiltere de müttefik olmadığı için Rusya'ya müdahale edemiyordu, bu yüzden Rusya serbest hareket ediyordu. Almanya ve Avusturya'da Rusya'dan yana tutum sergileyince ibre Rusya'dan yana döner. 31 Mart 1877'de imzalanan Londra Protokolü ile İstanbul Konferansı kararlarını Rusya kendi lehine hafifletti. Ancak Osmanlı Devleti bu kararları kabul etmedi. Rusya, barışçı bir

politika izlediğini Avrupa'ya ispata çalışırken, Osmanlı'ya karşı karalama kampanyasını da çoktan başlatmıştı[†].

Rusların uyguladığı Panislamizm Politikası; Türklerin Avrupa'dan kovulmasını, Slav-Hıristiyan kardeşlerin barbar Türklerin boyunduruğundan kurtarılması, İstanbul'un Rusların eline geçmesi, Ayasofya'ya haç konulması gibi amaçları içermektedir. Bu amaçlarını hem Avrupa'ya kabul ettirmeye çalışırken diğer yandan da halkını bu davası için arkasına almaya çalışıyordu. Rusya, tüm bu amaçlarını gerçekleştirmek için 1877'de Osmanlı'ya savaş ilan etti. Rus Çarı, bu savaşın sadece Bulgaristan'ı Osmanlı himayesinden çıkarmakla sınırlı kalacağını söyleyip İngiltere'nin de bağımsız kalmasını sağladı. Ayrıca Hıristiyan tabayı Osmanlı Devleti'ne saldırmak için sürekli kullandı. Türk topraklarını işgal etmek için Ruslar onları kullanıyordu. 2. Abdülhamit savaş taraftarı değildi[‡]. Hem mevcut bulunan kuvvetlerin yetersizliği hem de eğitimsiz olmalarından dolayı Sultan bu savaşı istemiyordu. Ama her şeye rağmen savaş başladı. Doğu Cephesinde Kars'ın düşmesi, Rumeli'de de Edirne ve Sofya'nın düşmesi ile Osmanlı Devleti ister istemez barış istemek zorunda kaldı. Avrupa devletleri Osmanlı'yı yalnız bırakmıştı[§]. Sultan, Rus çarına haber gönderip barış isteğini iletti ve barış görüşmeleri Kızanlıkta başladı. Ruslar bazı mevkiileri işgal etmek için görüşmeleri geciktiriyordu. Rusya anlaşmanın imzalanması için 6 şart ileri sürdü.

1. Bulgarların çoğunlukta olduğu yerlerde, İstanbul Konferansında alınan kararlar dâhilinde, bir Bulgar Prensiğinin kurulması ve bu prensliğin kendi ordusunu kurması ve Türk askerlerinin Bulgaristan'ı terk etmesi,
2. Karadağ'ın bağımsızlığının tanınması ve ele geçirdiği topraklara göre Osmanlı-Karadağ sınırının belirlenmesi,
3. Romanya ve Sırbistan'ın bağımsızlığının tanınması, Romanya'ya bir miktar arazi verilmesi ve Sırbistan'ın sınırının düzeltilmesi,
4. Bosna-Hersek'in bağımsızlığının tanınması ve kâfi derecede teminat verilmesi. Ayrıca Rumeli'de yaşayan Hıristiyan halk için ıslahat yapılması,
5. Osmanlı'nın belirlenen miktarda savaş tazminatı ödenmesi,
6. İstanbul ve Çanakkale Boğazları'nda Rusya'nın hukukunun korunması için Çar ile Sultanın görüşmesi.

Rusya, anlaşma imzalanıncaya kadar İstanbul yönünde ilerlemeye devam etti. Rus ordusu İstanbul önlerine kadar gelince İngiltere endişelenip donanmasını Çanakkale Boğazı'na gönderdi, donanma Mudanya önlerine demir attı. Düşman İstanbul'a bu kadar yaklaşınca Sultanın Gelibolu'ya gitmesi gündeme gelir, ancak 2. Abdülhamit bunu kabul etmedi.

[†] Vahid Çabuk, Osmanlı Siyasi Tarihinde Sultan 2. Abdülhamit Han, Emre Yayınları, İstanbul, 2003, s. 40-43.

[‡] Osmanoğulları ve Aydınların Anlatımıyla İmparatorluğun Yüzük Taşı 2.Abdülhamit, Yeditepe Yayınları, İstanbul, Ocak,2009,s,42.

[§] M.Kemal Pakdemir,Tarihin En Tartışmalı Padişahı Abdülhamit,Neden Kitap,İstanbul,Ocak,2008,s,29-33.

Anlaşma görüşmeleri için Ayestefanos (Yeşilköy) seçildi, nedeni ise anlaşma sağlanamadığı takdirde İstanbul üzerinde baskı kurmaktır. Önce 31 Ocak 1878'de Edirne ateşkesi imzalanır, 3 Mart 1878 günü 29 maddeden oluşan Ayestefanos antlaşması imzalandı **4.

Anlaşmanın önemli noktaları şunlardır:

- 1- Karadağ'ın bağımsızlığının Osmanlı Devleti tarafından onaylanması,
- 2- Sırbistan'ın bağımsızlığının tanınması ve sınırlarının da genişletilmesi,
- 3- Romanya bağımsız olacak ve isterse Osmanlı Devletinden tazminat isteyebilecek,
- 4- Bulgaristan, Osmanlı Devleti'ne vergi veren bağımsız bir devlet olacak. Bulgar-Osmanlı sınırını, Rus-Osmanlı Devlet üyelerinden oluşacak bir komisyon belirleyecek. Bulgaristan'ın vereceği vergi miktarını, Rusya ve Avrupa Devletlerinin kuracağı bir komisyon belirleyecek. Osmanlı askeri Bulgaristan'ı terk edecek. Bulgarlar kendi ordusunu kurana kadar ülkede Rus askeri olacak.

Tuna üzerindeki tüm kaleler yıkılacak, Sırbistan, Romanya ve Bulgaristan burada asker bulundurmayacak. Böylece Tuna askerden arındırılıyor. Bosna-Hersek ile ilgili Avrupa'nın önerisi, Avusturya, Rusya ve Osmanlı arasında görüşülüp 1880'e kadar sonuçlanacak maddesi de vardır.

- Doğu Anadolu'da Ermenilerin olduğu bölgede ıslahat yapılacak ve diğer unsurlara karşı korunacak.
- Osmanlı Devleti, son olaylara karışan tabası ile ilgili genel af ilan edilecek.
- İran sınırı kesin olarak tespit edilecek.

Osmanlı Devleti, Rusya'ya toplamda bir milyar dört yüz bir ruble tazminat ödeyecek. Fakat Osmanlı Devleti'nin mali durumu göz önüne alındığında bu parayı ödeyemeyeceği için karşılığına, Kili, Süne, Mahmudiye, Islakçı, Tulça, Maçın, Babadağ, Hırsova, Köstence, Mecidiye kazaları, Delta Adası, Yılan Adası, Doğu'da ise Kars, Ardahan, Batum, Bayezid, bir milyar üç yüz milyon ruble karşılığında Rusya'ya verilecek, kalan miktarda iki devlet arasında halledilecek^{††}.

Rus vatandaşları diğer milletlere tanınan haklardan yararlanabilecek. Rus tabasının davaları dostça halledilecek Rusya'ya bırakılan yerlerde Rus tabası mülkünü satıp başka yere gidebilecek.

** Vahid Çabuk, abg.e.s. 73-76.

†† Mustafa Turan,2.Abdülhamit Han Ulu Hakan Mı Kızıl Sultan mı ?,Elit Kültür Yayınları,İstanbul,Nisan,2008,s,49-55.

İstanbul ve Çanakkale Limanları, Rus limanlarına gelen giden gemiler için açık tutulacaktır.

Anlaşmanın imzalanmasından 6 ay sonra Anadolu toprakları, 3 ay sonra da Bulgaristan hariç diğer Rumeli toprakları boşaltılacak.

Osmanlı Devletine bırakılacak olan yerlerin idaresi Rusların başlattığı biçimde sürecek ve bir müdahalede bulunmayacak.

Barış imzalandıktan sonra taraflar savaş esirlerini serbest bırakacaklar.

Rusya, ağır şartlara sahip olan bu anlaşmaya Avrupa Devletlerinin müdahale edeceğini bildiği için bu anlaşma “Mukaddime-i Sulhiyye” adıyla anılmış ve Berlin Kongresi’nde de beklenildiği gibi değişikliğe uğramış, Tarihinin en ağır anlaşmalarından birini imzalayan Osmanlı Devleti, hem insani hem de mali bakımdan büyük kayıplara uğramıştı. Tüm bu gelişmelerden sonra Bulgar ve Rus zulmünden kaçan 600.000’den fazla Türk ve Müslüman göçmen başkente gelmesi devleti büyük sıkıntılara sokmuştur. Bu göçmenlerden yüz bin kadarı Anadolu’ya Suriye’ye, Halep’e yerleştirilmişlerdir. Yüz elli bin kadarı, Batı Trakya ve Rodop dağlarına sığınmak zorunda kalmıştır. Elli-altmış bin kadarı da yurtlarına geri döndü. Göçler, Ayestefanos Antlaşması’nın imzalanmasından sonra da devam etti.

Birçok köy ve kasaba Bulgar ve Ruslar tarafından yakılıp yıkılmış. Diğer yandan İstanbul ve Anadolu’nun bazı bölgeleri göçler yüzünden sıkıntılı günler yaşamıştır^{††6}.

Abdülhamid’in Genel Dış Politika Anlayışı

Sultan, Padişahlığının ilk yıllarında, Osmanlı için büyük bir felaketle neticelenen ve Balkanlarda birçok toprak parçasının kaybedilmesine neden olan Osmanlı-Rus Savaşı’nın acı sonuçlarına katlanmak zorunda kaldı. Dolayısıyla sonraki dönemlerde uyguladığı dış politikada bu savaşın acı neticelerini göz önünde bulundurdu.

Zaten karakter itibariyle ihtiyatlı bir yapısı olan Sultan, bu savaşın sonuçları onun sonraki dönemde daha çok tedbirli hareket etmesine sebep oldu.

Dolayısıyla Sultanlığı döneminde kendisine özgü bir dış politika anlayışı geliştirdi. Bu dış politikayı değerlendirirken “Düvel-i Muazzama” denilen dönemi de büyük devletlerin, Osmanlı Devleti’ne bakış açılarını özellikle göz önünde bulundurmak gerekir. Büyük devletler 1878 Berlin Anlaşması’ndan sonra Osmanlı Devleti’nin toprak bütünlüğünü garanti politikasından vazgeçip, ülkemizi bir an önce parçalama sürecini başlattılar. Bu sebeple ülkenin ayakta kalması zorlaştı. 2. Abdülhamit’e göre en büyük tehlikelerden biri de İngiltere’dir. Çünkü Rus Savaşı’nda Osmanlı’yı yalnız bırakması

---

†† Vahid Çabuk, a.g.e, s. 78-84.

Osmanlı aleyhinde bir politika değişikliğidir. 1878'de Kıbrıs'ın idaresini ele geçirmesi, 1882'de de Mısır'ı işgali bu görüşü kanıtlamaktadır^{§§}.

Sultan her ülkeyi ayrı ayrı değerlendirip ona göre bir politika uygulamayı tercih etmiştir. Dış politikada Rusya ürkütülmemeye çalışılmış. Almanya ise diğer Avrupa devletlerine karşı koz olarak görüldüğü için ilişkiler iyi tutulmaya çalışılmış. Büyük devlet olmaya çalışan ABD'nin ise bu çabaları engellenmeye çalışılmış. Sultan 2. Abdülhamit, Balkan ülkelerini himayesi altında bulunduracak şekilde hareket etmiş, ancak Yunanistan'a karşı taviz vermemiştir. Balkan ülkelerine yönelik politikanın temelini, bu ülkeler arasındaki anlaşmazlıkları canlı tutmak ve gerektiğinde körüklemekte padişahın politikalarından biridir. Güney Doğu Asya ülkeleri ve Japonya ile iyi ilişkiler kurulmaya çalışılırken İran'a taviz verilmemiştir^{***}.

Sultan, sadece Balkan devletleri arasındaki anlaşmazlıklardan değil, büyük devletlerarasındaki rekabetten yararlanmaya çalıştı. Uygulanan dış politikanın temeli, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün korunmasıdır. Devletin gücü ile orantılı bir politikaydı. Güç azaldığı için barışçıl bir politika izleniyordu. İstihbaratın gücünü bildiği için, güçlü bir istihbarat teşkilatı kurdu. Bu sayede dünyadaki gelişmelerden haberdar olup ona göre hareket ediyordu. Dış politikada barışçıl politika izlemenin yanında sonucundan eminse savaş kararı da almıştır. 1887'deki Osmanlı-Yunan Savaşı buna örnektir.

Sultan, büyük devletleri birbirine karşı denge unsuru olarak kullanmış, barışçı, yeri geldiğinde de tehditkâr bir politika izlemiştir^{†††}.

Abdülhamit'in Balkan Politikası

Berlin Anlaşması ile Balkanlara yeni bir şekil verilmiş, aynı zamanda da ileride ortaya çıkabilecek birçok çatışmanın da temelleri atılmıştır. Bulgaristan memnun değildi. Çünkü Ayestefanos Anlaşması ile Ege Denizi'ne kıyısı olan Büyük Bulgaristan'ın kurulması öngörülüyordu. Bu sebepten dolayı sürekli bu hedefine ulaşmak için mücadele etti. Berlin Anlaşması ile Osmanlı'ya bırakılan Doğu Rumeli'yi ilhak etmek için girişimlere başladı Bulgaristan. Rusya, Bulgaristan'ı destekledi. Çünkü Doğu Rumeli'nin Osmanlı'ya bırakılması ile stratejik önemi olan Balkan geçitleri Osmanlı'nın himayesinde kalmış ve İstanbul yolu Rusya'ya kapanmış oluyordu^{†††}.

Rusya, Berlin'de uğradığı mağlubiyeti telafi etmek için Doğu Rumeli ve Bulgaristan'daki halkları sürekli tahrik edip isyana teşvik ediyordu. Bu da Bulgarların işine geliyordu. Bulgaristan, Osmanlı askerlerinin Doğu Rumeli'ye girmesini protesto edip gösteriler düzenleniyordu. Olaylar İngiltere ve Rusya'nın müdahalesiyle yatıştıysa da, 1885'te Bulgar çetelerinin Osmanlı Valisi Gavril Paşa'yı şehir dışına çıkarıp, bütün ulaşım ve

^{§§} Vahdettin Engin, 2. Abdülhamit ve Dış Politika, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2007, s. 24-25.

^{***} Ö. Andaç Uğurlu, 2. Abdülhamit'in Hatıra Defteri, Ulu Hakan mı Kızıl Sultan mı ?, Örgün Yayınevi Kültür Dizisi, İstanbul, Mart, 2009, s. 255.

^{†††} Vahdettin Engin, a.g.e.s. 27-30.

^{†††} Kemal H. Karpat, İslam'ın Siyasallaşması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 300-335.

iletişim araçlarını kontrol altına aldıktan sonra Doğu Rumeli'nin Bulgaristan ile birleştiğini ilan ettiler. Bulgaristan Meclisi bu birleşmeyi onayladı ve Osmanlı müdahale ederse karşılık verileceğini bildirdiler. Osmanlı bu oldubittiği kabul etmek zorunda kaldı ve 1886'da yapılan anlaşma ile halkı Müslüman olan Rodop hariç Doğu Rumeli Bulgaristan'a bırakıldı^{§§§}.

Bulgaristan bununla sınırlı kalmadı. Makedonya'yı da alıp Ege Denizi'ne kıyıya sahip olmak istiyordu. Fakat Makedonya'ya sahip olmak isteyen sadece Bulgarlar değil, Yunanistan ve Sırbistan'da bu bölgeye sahip olmak istiyordu. Bu sebeplerden dolayı, 19. yüzyılın sonu ve

20. Yüzyılın başlarında Makedonya'yı elde etmek isteyenlerce oluşturulan çetelerin savaş alanı haline geldi. Makedonya'da Bulgar, Sırp, Türs, Rumlar, Arnavutlar ve Yahudiler yaşamaktaydı. Hepsinin de beklentisi farklıydı. Makedonya'nın içinde bulunduğu bu ortam, Büyük devletlerinin Osmanlı'ya müdahale etmesi için uygun zemin hazırlıyordu. Avrupalı devletler, Makedonya'daki Hıristiyan tabayı himaye etmek sebebiyle sık sık ülkenin iç işlerine müdahale ediyordu. Önce bölgedeki halkı isyana teşvik edip ardından düzen olmadığı gerekçesiyle Osmanlıya ıslahat yapması için baskı yapıyordu. Tüm bu sebeplerden dolayı Makedonya'da huzursuzluk eksik olmuyordu. Bu da doğal olarak Balkanların genelini etkiliyordu. Özellikle 1901'den itibaren, Bulgar, Sırp ve Yunan isyanları eksik olmuyordu.

Müslüman yerleşim yerleri yağmalanıp, insanlar katlediliyordu. Sadece Osmanlı'ya karşı değil, birbirlerini de sindirmeye çalışıyorlardı. Çeteler insanlık dışı her türlü muameleyi yapıyordu. Osmanlı askeri düzeni sağlamak için çetelerle savaşırken bu dünya kamuoyunda farklı algılanıyordu. Görünenlerin tam tersine Türkler katliam yapmakla suçlanıyordu. Bu da Batı'nın ikiyüzlülüğünü gösteriyordu.

Balkanların adeta barut fıçısına döndüğü bu yıllarda 2. Abdülhamit Balkan politikası, küçük Balkan devletçiklerinin aralarındaki ihtilafları körüklemek suretiyle Osmanlı Devleti'ne karşı birlikte hareket etmelerini önlemeydi. Sultana göre, Sırplarla, Bulgarlar birbirlerini sevmezlerdi. Bulgarlar Romenler nefret ederdi. Ayrıca Yunanlılar, Romenler ve Bulgarlar birbirlerine ölesiye düşmandılar. Kiliselerin birbirinden ayrılmasıyla aralarındaki ihtilaf daha da büyümüşü. Yapılması gereken ise onların aralarındaki bu ihtilafın devam etmesini sağlamaktı. 2. Abdülhamit'in bu politikası genel anlamda başarılı olmuş ve Balkan ülkeleri, aralarındaki ihtilafı bir türlü sona erdirememişlerdi. Sultan, Balkan ülkeleri ve Osmanlı arasındaki vaziyeti ağaç ve dallarına benzetir. Devlet-i Aliye ağacın gövdesi, Balkan ülkeleri ise yapraklarıdır. Dökülen yapraklardan dolayı ağacın gövdesine zarar gelecek değildir. Çünkü asıl o bozulmuş yapraklar ağacın sağlığı için büyük tehlike oluşturmaktadır. Aslında Osmanlı güvenlik güçleri bu küçük devletlerin yürüttükleri eşkıyalık hareketlerinin üstesinden rahatlıkla gelebilecek konumdaydı. Ancak ortalık çok gergindir. Avrupa ülkeleri hem çetelere destek verip hem de Makedonya'da ıslahat yapması için Osmanlı'ya baskı yapıyordu. Yapılan her ıslahatın

^{§§§} Vahdettin Engin, a.g.e, s. 31.

Vahdettin Engin, a.g.e, s. 32-36.

ardından o bölgenin elden çıkması doğal hale gelmişti. Baskılara direnen Osmanlı Devleti siyasi olarak zor durumda kalıyordu. En nihayetinde 1903'te Makedonya'da bir ıslahat projesini yürürlüğe koymak zorunda kaldı.

Osmanlı Devleti, her şeye rağmen 2. Abdülhamit döneminde 2. Meşrutiyet'in ilan edilip, İttihat ve Terakki Partisi'nin iktidara geldiği 1908 yılına kadar Makedonya'yı elinde tutmayı başarmıştı. Ayrıca Bosna-Hersek hukuken Osmanlı toprağı sayılıyordu. Arnavutluk aracılığıyla da sınırları Adriyatik Denizi sınırlarına kadar uzanıyordu.

Fakat 1908'den sonra peş peşe yaşanacak felaketlerin sonucu olarak Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki toprakları Doğu Trakya ile sınırlı kaldı.

Sonuç

Osmanlı Devleti Osmanlı-Rus savaşında (93 Harbi) ağır bir darbe yemiştir. Savaşın sonunda da Ayestefanos gibi ağır bir anlaşma imzalanmıştır. Ne savaş sırasında ne anlaşma imzalanırken Osmanlı Devleti'ne destek vermemişlerdir. Ne zaman ki Rusya lehine gelişmeler olmaya başlamış o zaman müdahale etmişlerdir. Bu da Osmanlı'nın tek başına olduğunu gösteriyor. Zaten gücü kısıtlı ve yapabileceği çok bir şey de yoktu. İngiltere'de Osmanlı Devleti'ni koruma politikasından vazgeçmişti. Her şey Osmanlı Devleti'nin aleyhinde geliyordu. İçeride gelişen Jön Türk hareketinin muhalefeti hem Avrupa devletlerinin desteği hem de milliyetçilik fikirleri Balkanları yangın yerine çevirmişti. Büyük güçlerin desteğiyle çetecilik faaliyetleri arttı ve birçok Müslüman ve Türk katledildi. Oynanan tüm oyunlar, Osmanlı'yı parçalamaya yönelikti.

Her kes kendi çıkarını düşünüyordu. Sultan 2. Abdülhamit, askeri güçle tutulması zor olan Balkanlarda farklı bir politika izleyerek elinde tutmayı başardı. Bu devletlerin aralarındaki düşmanlıkları birbirine karşı kullandı ve Osmanlı'ya karşı birleşip savaşmalarını önledi. Dönemin şartları göz önüne alındığında oldukça mantıklı ve işe yarar bir politikaydı. Balkanlar Avrupalı büyük devletler içinde stratejik öneme sahip olduğu için, bunu büyük devletler içinde denge politikası olarak kullandı. Ne zaman ki 2. Abdülhamit tahttan inip, İttihat ve Terakki tahta geçince durum tam tersine döndü, uygulanan politikalar sonucu, Balkan devletleri ilk iş olarak birleşip Osmanlı Devleti'ne savaş açtı. Bu bölgelerdeki toprak kayıpları da ardı ardına geldi. Bu durum 2. Abdülhamit'in uyguladığı Balkan politikasının haklılığını ortaya koyuyor.

Kaynakça

- Çabuk, V. (2003). Osmanlı Siyasi Tarihinde Sultan 2. Abdülhamit Han, İstanbul: Emre Yayınları.
- Engin, V. (2007). 2. Abdülhamit ve Dış Politika, İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Turan, M. (2008). 2. Abdülhamit Han Ulu Hakan Mı Kızıl Sultan mı?, İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Pakdemir, M. K. (2008). Tarihin En Tartışmalı Padişahı Abdülhamit, İstanbul: Neden Kitap.
- Uğurlu, Ö. A. (2009). 2.Abdülhamit'in Hatıra Defteri, Ulu Hakan mı? Kızıl Sultan mı?, İstanbul: Örgün Kültür Dizisi.
- Ortaylı, İ. ve diğerleri (2009). Osmanoğulları ve Aydınların Anlatımıyla İmparatorluğun Yüzük Taşı 2.Abdülhamit, İstanbul: Yeditepe Yayınları.